

Надявам се, че ще станем една истинска европейска държава

Акад.Георги МАРКОВ пред в. "Балчишки телеграф"

Спомняте ли си 10 ноември 1989 г.

Много добре си спомням. Беше петък, в края на работната седмица, когато аз, както обикновено в този ден, четях в архива. Като се върнах вечерта в къщи разбрах, че Т.Живков е подал оставка. Това за мен, който бях израсъл дълги години наред с неговия образ и с неговия глас, беше цяло събитие.

Очаквахте ли падането на Т.Живков като събитие?

Е, за мен беше очаквано. В началото на октомври 1989 г. Горбачов посети за 40-годишнината Източен Берлин. Аз бях специализирал в Германия и следях събитията там. Тогава ми се стори, че Берлинската

стена се разклати, но не очаквах, че толкова скоро ще падне. Това беше на 9 ноември, а на 10 ноември, един ден по-късно, Т.Живков падна. Има връзка. Това беше един процес в Източна Европа. Но все пак ми се стори изненадващо.

Осъществиха ли се надеждите на демократично настроените хора в България.

Не се осъществиха. Изпитаха силно разочарование. И аз съм един от тях. Имаше надежди, но се оказа, че преходът не е завършил вече 20 години. Той беше дълъг, мъчителен, труден и несправедлив. Основният въпрос на прехода бе преобразуването на държавната собственост в частна. Всичко друго като парламентарна демокрация, многопартийна система се оказа димна завеса. Това, което наричаме приватизация не се осъществи по справедлив начин.

Вие отговаряте и на въпроса ми има ли демокрация в България?

Има демокрация, но нашата демокрация е особена. Докато има власт на малцина много богати хора, които въз-

действат на управляващите, като паралелна власт, не може да има истинска демокрация. Верно е, че има избори, макар че хората все по-малко гласуват. До 1989 г. ние гласувахме, но не избирахме. Сега гласуваме и избираме. Зад прекалено многото партии, обаче, стоят големи икономически интереси. Всъщност тези, които притежават големите богатства имат на своя страна депутати, министри, които работят предимно за техните интереси. Понякога много нахално и безочливо прокарват закони в НС, които тях ги обслужват. Както беше Законът за хазарта, приет през 2001 г. То е явно за чии интереси става дума.

Има ли свобода на словото днес?

Докато до 1989 г. нямаше свобода на словото, днес има.

До 1989 г. съществуваше политическа цензура, което беше голяма политическа бариера. Днес има икономическа бариера. Тъй като, за да издадеш една книга трябва да си намериш спомоществатели. Това е все по-трудно – да наме-

риш спонсори. Една голяма част от средствата за масова информация са обвързани с икономически кръгове и зависят от тях. Ако все пак искаш, можеш да намериш къде да се изкажеш.

Станаха ли повече учените през тези 20 години?

За жалост учените много намаляха. Аз ще посоча нашата академия – БАН. Тя намаля на половина. Сега се готвим да правим поредното съкращение за тези 20 години. Младите хора вече не се ориентират към науката, защото смятат, че тя не е печелившия. В обществото се шири една неграмотност, една чалгизация. В културно отношение сме доста назад.

В едно интервю Вие казвате, че академиците у нас са много и ще се настъпват вече в трамвая.

Това важи за висшите училища. Те прекалено много се нароиха. Както и за някои нови академици, които дават дипломи за академици. Не е трудно човек да си купи диплома или някакво звание и да си го сложи в рамка на стената. Повече, ей така, за престиж.

Първият президент Ж.Желев, избран демократично след 1989 г., на посещение в с.Соколово, общ. Балчик. Фото: Георги АНДОНОВ

И в образованието, и в науката нахлуха парите и станаха определящи. Те станаха върховната ценност в нашето общество. Не знанието, за съжаление, а парите.

България стана част от ЕС. Как може да запази идентичността си?

Това е големият въпрос. Ние историците сме в дълг пред народа си. Историата е ДНК на всеки народ. Ние трябва да запазим идентичността си, въпреки че се отварят границите. Хората се местят. За съжаление над 1 милион българи са извън пределите на държа-

вата, предимно млади българи. Като такива ние сме европейци. Едното не изключва другото. Ние първо сме българи, после европейци.

Вие го бяхте написали това още през 1997 г., когато и публично го разгласихте пред голяма аудитория в Балчик, Варна и другале.

Да, това беше Националната доктрина. Представих я за първи път като проекторешение на Народното събрание през 1999 г., но тя беше сложена във фризера. Отново се опитахме при правителството на Сакс-

кобурготски да я размразим. Но управниците имат мандатно мислене. Те не мислят за следващите поколения, а да остискат 4 години на власт и да се облагодетелстват. Така и Доктрината остана във фризера.

Какво ще кажете в заключение по темата?

20 години са много време. 20-25 години - това е едно цяло поколение. Надявам се, че преходът най-сетне ще завърши. И че ще станем една истинска европейска държава.

Интервю: Маруся КОСТОВА

След 20 години

Юлита Христова

Преди 20 години, на 10 ноември, в България се случи едно голямо нищо. Комунистите си свалиха остарелия и омръзнал им Тодор Живков, който 35 години управлява тяхната партия и тяхната държава. Този партиен преврат се случи благодарение на това, че в цяла Източна Европа комунистическите режими рухваха под натиска на гражданските общества и страха на Горбачов да се намеси в процеса. Съветският съюз неудържимо се разпадаше и нямаше сили да се саморазправя със страните от Източния блок, които с изключение на България, винаги са се стреми-

ли да се откъснат от така наречената „Империя на злото“, както назоваваха Русия на Запад. Нашите „славни“ перестройчици, след като се убедиха, че Горби няма да им се кара, събраха кураж да се разделят с човека, на когото повече от три десетилетия се подмазваха и възхваляваха.

За тази жалка история куп народ се закочи с тиглата „борец срещу тоталитаризма“ и само дете не си отпуснаха пенсия за заслуги. И започна една, мътна и кървава, че до ден днешен!

Наивният народ, като чу, че Тодор Живков е свален, излезе по улици и площади да празнува събитието. И докато хората се опияняваха от свободата да крещат антикомунистически лозунги, без някой да ги арестува, тайните служби, ченгетата и доносниците, бившата партийна номенк-

латура им скроиха шапката. Започна 20-годишният бандитски преход, заради който думата „демокрация“ се превърна в мръсна дума. „На-ли искахте демокрация – ето ви я!“ Това беше най-употребяваната фраза в първите години на промените, с която „другарите“ обясняваха грабежа, инфлацията, убийствата и целия организиран от тях хаос, чрез който преходът стана политическата си власт в икономическа, без разбора се, да се отказват и от политически си позиции.

20 години след 10 ноември 1989 г. България е най - бедната, най - корумпираната държава в Европейския съюз. Да, приеха ни, и в НАТО, и в ЕС, по някакви глобални съображения, за които сигурно вече съжеляват.

За 2 десетилетия 2 милиона млади и пер-

спективни българи емигрираха в страните, на които се надявахме да заприличаме. Дали, ако бяха останали, можеха да повлияят България да се развие по друг начин? Може би, но човешкият живот е твърде кратък, а у нас саможертвите не са на почит. Младите местни карьеристи и опитните стари партийни апаратчици не биха допуснали лица, извън своите кръгове, да просперират. Едни и същи фамилии, със своя антураж от приближени лакеи, са окупирали всичко – власт, съд, медии. На времето си построиха личен комунизъм, сега си изградиха лична демокрация.

Това, че днес всички надежди на хората за някаква справедливост и наказание на престъпната управляваща върхушка, са се стоварили върху бившия бодигард на Тодор Живков, по някакъв комичен начин

Редакционният екип отбелязва 10 януари 1997 г. и очаква вятъра на промените. Фото: Людмил КОСТОВ

бележи 20-годишния преход от тоталитаризъм към пазарна икономика. Дали Бойко Борисов ще бъде поредният или последният спасител на нацията, зависи единствено от гражданите на България, които е крайно време да разберат, че с чакане някой да ги оправя, нищо не се постига. Светът ни дава ежедневни примери,

как се отстояват права и свободи – с изисквания и протести, с непримиримост към лъжите, към неспазването на законите. Без равенство пред законите и ефективна съдебна власт един Бат Бойко за нищо не стига!

Голямото нищо, което се случи на 10 ноември 1989 година, можехме да го превърнем в нещо

по-различно от мафиотския преход, който ни съсипа, но желанието всеки да се спасява по единично и меракът за бързо и лесно забогатяване, скрит в душите на срадно-статистическия индивид, ни доведе до тук – шепа свръбогати тарикати и огромно мнозинство, живеещо на границата на оцеляването. Юлита ХРИСТОВА